

Bijlage 1. Plan van Aanpak Velduil en Grutto

Aanleiding

Door de voorgenomen realisatie van de windturbines van windpark Rijnenburg en Reijerscop treedt verlies aan leefgebied van velduil en de weidevogel grutto op. Dit verlies treedt op door het fysieke ruimtebeslag van de windturbines en de verstorende effecten van de windturbines in de gebruiksfase. Een effect op de gunstige staat van instandhouding van de velduil en grutto kan volledig worden weggenomen door compensatiemaatregelen. Door het volledige verlies aan leefgebied te compenseren, worden overtredingen van verbodsbepalingen (art. 3.1 lid 4 en 5 Wnb) voorkomen.

In het kader van de ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming (Wnb) is een plan van aanpak uitgewerkt voor de compensatie. In de provincie Utrecht is geen geschikt compensatiegebied gevonden voor de compensatie van leefgebied voor de velduil en grutto. Daarom is uitgeweken naar de provincie Zuid-Holland. Hier is een geschikte locatie gevonden voor de compensatieopgave. De betreffende locatie is gelegen te Maasland en heeft een oppervlakte van maximaal 27 ha. In het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) is deze locatie opgenomen als weidevogelgebied. Een maatwerkplan is reeds opgesteld om invulling te geven aan de doelstellingen van het ZH-PLG.

Voorliggend document bevat het plan van aanpak, waarin op hoofdlijnen is uitgewerkt op welke manier de beoogde compensatie voor leefgebied van velduil en grutto wordt gerealiseerd. Allereerst wordt het beleid inzake weidevogelbeheer in de provincies Utrecht en Zuid-Holland beschreven, alvorens het te compenseren oppervlakte wordt bepaald, het doel en de te compenseren waarden worden toegelicht en de beheermaatregelen worden beschreven. Afgesloten wordt met een inzicht in de kosten en planning van de compensatieopgave.

Beleid weidevogelbeheer in provincie Utrecht

Deze paragraaf schetst de totstandkoming en het huidige weidevogelbeheerbeleid van de provincie Utrecht.

De provincie Utrecht heeft een belangrijke rol voor de internationale weidevogels, aangezien een aantal van nationaal belangrijke weidevogelgebieden in de provincie aanwezig zijn. Ondanks veel aandacht en geld voor beheer en bescherming is de weidevogelstand de afgelopen decennia achteruitgegaan. Daarom is in 2012 de Weidevogelvisie provincie Utrecht vastgesteld om de (prioritaire) weidevogels binnen de provincie duurzaam te behouden.

Weidevogelvisie provincie Utrecht 2012

Het beschikbare budget van de provincie wordt ingezet op gebieden die het meest efficiënt en kosteneffectief bijdragen aan de doelstelling. Dit zijn gebieden die aangewezen zijn als weidevogelkerngebieden, aangezien de dichtheid aan weidevogels reeds hoog is (75% van Utrechtse weidevogels). De ligging van de kerngebieden wordt grotendeels bepaald door de huidige dichtheid aan weidevogels. Dit betreffen zowel reservaten, waar de inrichting en het beheer op weidevogels is afgestemd, als agrarisch gebied met zogenaamd mozaïekbeheer voor weidevogels. De provincie wil deze meest succesvolle vormen van weidevogelbeheer combineren door het weidevogelbeheer te concentreren in de weidevogelkerngebieden. Deze gebieden moeten van voldoende kwaliteit zijn en blijven om weidevogels te laten reproduceren en dienen daarnaast voldoende opgroei- en uitvliegmogelijkheden voor de jongen te bevatten. De kerngebieden worden ondersteund met aanvullend beleid op het gebied van landschap, landbouw, ruimtelijke ordening en predatoren. De provincie subsidieert enkel nog het beheer binnen de weidevogelkerngebieden waarbij gestreefd wordt naar vijf essentiële onderdelen van het beleid:

1. voldoende voedsel voor volwassen vogels;
2. voldoende (beschermd) nestgelegenheid;
3. voldoende kuikenland (kruidenrijk grasland met rustperiode en plas-dras);
4. voldoende openheid;
5. actief predatorenbeleid.

Utrechts Actieplan Weidevogels 2018

In 2018 is het Utrechts Actieplan Weidevogels opgesteld. De eerste reden hiervoor was de aannahme dat de achteruitgang van de weidevogels binnen de provincie Utrecht aan zou houden. De tweede reden was een in 2015 aangenomen motie door de Tweede Kamer, waarin wordt gevraagd om met een land dekkend voorstel te komen om de instandhouding en het herstel van weidevogelpopulaties te realiseren.

Het beleid richt zich op twee sporen: de reservaten en het agrarische gebied. De kern van het beleid ten aanzien van agrarisch natuurbeheer in open grasland zijn de aangewezen weidevogelkerngebieden. Hier geldt een planologische bescherming en wordt weidevogelbeheer gesubsidieerd (Interim Omgevingsverordening provincie Utrecht 2022¹). Een

¹ Hierin geldt bescherming voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van energie. Vanaf 1 januari 2024 wordt deze bescherming breder getrokken naar alle ruimtelijke ontwikkelingen.

ander belangrijk onderdeel van het beleid is dat binnen deze begrenzing ook eisen worden gesteld ten aanzien van de aanwezigheid van zwaar beheer en plas-drassen.

Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028 en ANLb

Op basis van de vastgestelde Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023 – 2028² is het voorgaande beleid in kleine mate veranderd. De begrenzing van de kerngebieden is geactualiseerd, waarbij een aantal goede gebieden zijn toegevoegd en een aantal mindere zijn verwijderd. Daarnaast zijn gebieden met hoge dichtheden kieviten toegevoegd en is de hoeveelheid beheer die gesubsidieerd wordt afgenomen in de randzone.

In 2016 werd met het nieuwe ANLb gestart, waardoor zwaardere eisen aan het weidevogelbeheer werden gesteld. ANLb staat voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer en betreft een subsidie voor agrarische collectieven vanuit provincies, waterschappen en de Europese Unie. Het ANLb betreft een subsidie bestaande uit een deel onkostenvergoeding en een deel inkomstenderving, door agrarische collectieven ook wel gewasderving genoemd. Met deze subsidie wordt bijgedragen aan klimaatdoelen, wordt gewerkt aan de waterkwaliteit en versterken van de biodiversiteit op agrarische gronden.

Enkel collectieven kunnen de ANLb subsidies ontvangen. De meeste collectieven zijn opgericht vanuit de al bestaande agrarische natuurverenigingen en hadden dus al ervaring en kennis van het gebied, de deelnemers en het agrarisch natuurbeheer in het algemeen. In Utrecht zijn 7 collectieven: Utrecht-Oost, Eemland, Rijn, Vecht en Venen, Hollandse Venen, Lopikerwaard, Rijn Gouwe Wiericke en Alblasserwaard/Vijfheerenlanden. Binnen het ANLb is het agrarische natuurbeheer binnen de provincie Utrecht sinds 2023 opgedeeld in vier leefgebieden:

1. Open grasland;
2. Dooradering;
3. Categorie Water;
4. Categorie Klimaat.

Op landelijk niveau bestaat er een vijfde leefgebied genaamd Open akkerland.

De leefgebieden zijn gekoppeld aan bepaalde karakteristieke doelsoorten. De beheermaatregelen binnen elk leefgebied zijn ook specifiek gericht op deze doelsoorten. De beheermaatregelen zijn vertaald naar een lijst met beheerpakketten voor agrarisch natuurbeheer, waarin de maatregelen (beheeractiviteiten) en eisen staan beschreven die gesteld worden aan het pakket. De agrarische collectieven inventariseren jaarlijks bij de deelnemers hoeveel hectare van elk beheerpakket ze kunnen afsluiten. In hun gebiedsaanvraag bundelen ze deze inventarisatie per leefgebied en vragen bij de provincie subsidie aan voor een afgesproken gemiddelde hectareprijs per leefgebied. De provincie controleert deze gebiedsaanvraag en geeft vervolgens een beschikking af voor het aangevraagde beheer.

De agrarische collectieven krijgen na het beheerjaar de subsidie uitbetaald door RVO op basis van het gecontroleerde beheer (door NVWA). De hectareprijs per beheerpakket wordt gebaseerd op de gecombineerde prijs van beheeractiviteiten die uitgevoerd worden. De pakketten zijn tot stand gekomen op basis van eigen inzichten van collectieven en getoetst op

² Vastgesteld door provincie Utrecht, aanwijzing weidevogelkerngebieden in Omgevingsverordening provincie Utrecht 2022; deze treedt in werking ten tijde van de Omgevingswet.

ecologische effectiviteit, EU conformiteit en nationale voorschriften door de Commissie Beheerpakketten & Tarieven van BoerenNatuur.nl en vervolgens goedgekeurd door Provincies en de Adviesgroep Groene en Blauwe Diensten.

Om het beheer (gesubsidieerd via ANLb) volgens de voorwaarden te kunnen uitvoeren, zijn soms inrichtingsmaatregelen nodig, zoals het realiseren van plas-dras of een hoog waterpeil. Hiervoor dienen vaak aanzienlijke investeringen te worden gedaan, zoals de aanschaf van pompen, rasters en aanleg van dammen of waterkeringen. Het ANLb voorziet enkel in de subsidiëring van beheerkosten en niet in de investeringen die moeten worden gedaan. De provincie ondersteunt het ANLb via andere subsidie- of investeringsregelingen.

Aanvalsplan Grutto

Het Aanvalsplan Grutto (AG) bevat een nationale visie op hoe we in Nederland de weidevogels dienen te redden, met name ingaande op de grutto voor het leefgebied open grasland. De visie is gebaseerd op het aanwijzen van de weidevogelgebieden, waarbinnen het beheer en de inrichting zeer goed zijn voor weidevogels. De provincie Utrecht heeft het Aanvalsplan Grutto als apart deelgebied opgenomen in het Natuurbeheerplan. Deze aangewezen gebieden komen grotendeels overeen met de weidevogelkerngebieden die al langer bestaan. De inrichting en het beheer van het Aanvalsplan Grutto zijn gebaseerd op vier onderdelen:

1. de gebieden moeten van voldoende grootte zijn (1000 hectare open terrein met weinig verstoring);
2. de gebieden hebben een relatief hoog waterpeil;
3. binnen de gebieden is aangepast agrarisch beheer waardoor er voldoende kuikenland aanwezig is;
4. binnen gebieden is actief predatorenbeheer.

Een belangrijk onderdeel van het AG is het uitbreiden en het verzwaren van het beheer in de speciaal aangewezen AG-gebieden, gecombineerd met een goede vergoeding voor de agrariër. Deze gebieden overlappen in de provincie Utrecht met de al bestaande kerngebieden. In het NSP zijn voor het AG aanvullende financiële middelen beschikbaar gesteld. In Utrecht is in totaal 8,7 miljoen beschikbaar, dat volgens de landelijke afspraken in 5 kansrijke gebieden binnen Utrecht (Eemland, Rijn Vecht en Venen, Rijn Gouwe Wiericke, Lopikerwaard en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden) moet worden ingezet.

Beleid weidevogelbeheer in provincie Zuid-Holland

Het compensatiegebied is gelegen in de provincie Zuid-Holland. Daarom bevat deze paragraaf een toelichting op het huidige weidevogelbeheer van de provincie Zuid-Holland.

Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied

Het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) komt voort uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). In het NPLG zijn per provincie doelen opgesteld voor de thema's natuur en klimaat. Zo heeft de provincie als doelstellingen:

1. 1.500 ha extra natuur en 30% extra agrarische natuur (19.000 ha) om de gunstige staat van instandhouding van soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn te bevorderen.
2. Emissiereductie (stal en veld) stikstof van 1.951 ton NH₃. Oftewel: 41% reductie van stikstofemissie.
3. Resterende opgave nieuwe natuur conform NNN van 3.270 ha.
4. Bosuitbreiding van 1.164 ha. Te verdelen naar 150 ha NNN, 1000 ha buiten NNN en 14 ha compensatie.
5. Regionale koolstofvastlegging in minerale landbouwbodems van 0,028 Mton CO₂ eq.
6. Regionale emissiereductie van 0,21 Mton CO₂ eq voor veenweides.
7. Regionale emissiereductie van broeikasgassen voor veehouderij en mestaanwending in de akkerbouw van 0,3 Mton CO₂ eq.

Actieplan boerenlandvogels 2019 - 2027

Het actieplan boerenlandvogels zet zich in voor duurzaam behoud van weide- en akkervogels in agrarische gebieden en reservaten. Specifieke doelen zijn:

- Behoud en verbetering van leefgebieden voor akker- en weidevogels door optimaliseren van de gebiedsinrichting en door verbeteren en waar nodig uitbreiden van het beheer.
- Ombuigen van de neerwaartse trend naar groei, waarbij er van de grutto in 2027 méér broedparen aanwezig zijn dan er in de periode 2013-2015 aanwezig waren.
- Ook voor soorten zoals kievit, scholekster, patrijs en zangvogels wil de provincie met dit actieplan een bijdrage leveren aan populatieverbeteringen.

Om bovenstaande doelen te behalen, zijn er prestaties geformuleerd. Deze prestaties hebben in 2027 onder andere de onderstaande beoogde resultaten:

- Minimaal 18.000 ha agrarisch akker- en weidevogelbeheer. Dit is 2.000 ha meer dan in 2018 en wordt o.a. gerealiseerd door extra beheer op vogelrijke 'witte vlekken', de verviervoudiging van 'nat biotoop' en een stijging van de oppervlakte met een uitgestelde maaidatum of extensieve beweiding van 3750 ha naar minimaal 5000 ha.
- Minimaal 4.000 ha optimaal ingericht en beheerd weidevogelland in natuurgebied.
- Provincie Zuid-Holland heeft 200 ha provinciale grond duurzaam ingezet voor weidevogels.
- De neerwaartse ontwikkeling van de patrijzenstand is gekeerd door nieuwe impulsen voor akkervogels op de eilanden en in de bollenstreek.
- In het agrarisch natuurbeheer is de kruisbestuiving vergroot tussen de leefgebieden open grasland en natte dooradering met de leefgebieden open akker en droge dooradering.
- Er zijn gezamenlijke predatiebeheerplannen opgesteld en uitgevoerd.
- Binnen en buiten beheerde gebieden zijn de basiscondities voor weide- en akkervogels verbeterd door groene keteninitiatieven en het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Daarnaast bevat het actieplan punten voor de verbetering van landbouwgebied. Het vergroten van het areaal nat biotoop en kruiden- en insectenrijk grasland zijn hierin belangrijke onderdelen. Ook wordt natuurinclusieve landbouw genoemd als belangrijke randvoorwaarde voor akker- en weidevogels omdat de harde grenzen tussen landbouw- en natuurgebied worden verzacht.

Compensatieoppervlak en -locatie

Deze paragraaf gaat in op het te compenseren oppervlak en de locatie waar de compensatieopgave beoogd is. In de Natuurtoets Energielandschap Rijnenburg (Waardenburg Ecology, 2022) is de compensatieopgave voor het verlies van leefgebied van grutto bepaald.

De compensatieopgave omvat het fysiek areaal aangetast leefgebied door ruimtebeslag en verstoring door de realisatie van de windturbines.

Compensatieoppervlak

Figuur 1 geeft het berekende fysieke ruimtebeslag en de verstoring van de windturbines en bijbehorende infrastructuur weer (blauwe cirkels en lijnen). Tevens geeft de figuur het ruimtebeslag en de verstoring van de huidige bebouwing en infrastructuur (zwart gearceerde vlakken) weer. Het te compenseren oppervlak betreft alleen het blauwe gedeelte waarbij géén overlap plaatsvindt met de zwart gearceerde delen. De berekende compensatieopgave voor het leefgebied van grutto bedraagt 12,5 hectare. Een uitgebreide toelichting van de bepaling van de compensatie staat beschreven in de Natuurtoets Energielandschap Rijnenburg (Waardenburg Ecology, 2022).

Figuur 1 Weergave van het ruimtebeslag en de verstoring windturbines en bijbehorende infrastructuur (blauwe cirkels en lijnen) en ruimtebeslag en verstoring van huidige bebouwing en infrastructuur (gearceerde vlakken). Bron: Natuurtoets Energielandschap Rijnenburg (Waardenburg Ecology, 2022).

Compensatielocatie

Er is nabij het projectgebied Rijnenburg en Reijerscop geen geschikte locatie voor de compensatie van het leefgebied van de grutto en velduil, omdat daar aangrenzend woningbouwplannen en windturbineparken gepland zijn. Het is niet mogelijk gebleken om binnen de provincie een geschikte locatie te vinden. Wanneer dit niet mogelijk is, is het voor de

Provincie Utrecht ook akkoord om buiten de provincie naar kansrijke gebieden te kijken. Het is een vast gegeven dat in potentie geschikte gebieden zeldzaam zijn, dus een bredere scope is in dit geval noodzakelijk. Daarom is gekeken naar geschikte locaties buiten de provincie Utrecht. Voor de specifieke uitwerking van de compensatiemaatregelen is samenwerking gezocht met een agrarisch ondernemer uit Zuid-Holland. Voor de gronden van deze agrariër is reeds een compleet inrichtingsplan opgesteld waarmee ruimschoots wordt voldaan aan de compensatieverplichting.

Doel en te compenseren waarde(n)

Het doel van de compensatie is om optimaal weidevogelgebied, kuikenland, voor de grutto (en velduil) te creëren. Aangezien het leefgebied van de velduil grotendeels overeenkomt met het leefgebied van de grutto wordt het compensatiegebied ingericht als leefgebied voor de grutto. Door het compensatiegebied in te richten als weidevogelgebied, wordt het gebied dus ook zeer geschikt gemaakt voor de velduil.

Er dienen zowel inrichtingsmaatregelen als beheermaatregelen te worden genomen, omdat de grutto verschillende levensfasen doorloopt. Per levensfase heeft de grutto namelijk een andere soort maatregel/beheer nodig. Deze maatregelen zijn ook van toepassing voor bevordering van het leefgebied van de velduil. In Tabel 1 zijn de verschillende levensfasen van de grutto kort samengevat, inclusief het benodigde beheer binnen deze levensfase.

Tabel 1 Levensfasen van grutto, de functie van het gebied in desbetreffende fase en het benodigde beheer en/of maatregel in de fase.

Fase	Functie gebied in fase	Benodigd beheer/maatregel in fase
Aankomstfase; februari - maart	Foerageren ouderdieren	Vochtig grasland (plas-dras) of open wetlands
Vestigings- en nestfase; maart - april	Nestelen; zoeken van geschikt broedgebied	Kruidenrijk en bloemrijk grasland met hoge grondwaterstand
Broedfase; april - mei	Broeden van eieren door mannetje en vrouwtje	Geen verstoring (maaïen en beweiden) en predatie
Kuikenfase; mei - juni	Foerageren kuikens	Kruidenrijk grasland met voldoende voedsel en geen verstoring. Laat maaibeheer noodzakelijk
Voorbereiding trekfase; juni - augustus	Foerageren ouderdieren en kuikens	Vochtig grasland (plas-dras) of open wetlands

Essentieel voor gruttokuikens is dat alle levensfasen binnen één aaneengesloten gebied kunnen plaatsvinden. De percelen moeten dus goed op elkaar aansluiten en niet geïsoleerd van elkaar liggen over een groter oppervlak. Daarnaast dienen de benodigde graslandtypen binnen voldoende mate en bereikbare afstand van elkaar aanwezig te zijn. Bij de locatiekeuze wordt dus gezocht naar één aaneengesloten gebied van 12,5 hectare. Dit gebied wordt optimaal ingericht voor de grutto³. De beste compensatie wordt geleverd door het realiseren van samenhangende weidevogelgebieden met een goede inrichting en adequaat beheer.

Bij de locatiekeuze van een geschikt compensatiegebied is rekening gehouden met de openheid van het (leef)gebied. Een eerste randvoorwaarde voor de grutto is namelijk grootschalige ruimtelijke openheid, met tijdens het broedseizoen, een grote mate van rust. Hiervoor dient zoveel mogelijk afstand (> 200 meter) te worden gehouden van wegen, boerderijen, hoogspanningslijnen en andere versturende activiteiten (5.1.2e & 5.1.2e 2005; 5.1.2e et al., 2011; 5.1.2e & Steinmann, 2014, Krijgsveld et al., 2022).

³ De inrichtingsmaatregelen en beheermaatregelen zijn gebaseerd op de factsheet Grutto (Vogelbescherming), Overzicht beheerpakketten Agrarisch Natuur & Landschapsbeheer (BoerenNatuur Utrecht, beheerjaar 2023), de vastgestelde Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028 (Provincie Utrecht).

Naast openheid en rust is de grondwaterstand belangrijk binnen de gekozen graslandpercelen. Met name een hoge grondwaterstand is van belang voor weidevogels. Door een hoge grondwaterstand is het voedsel voor grutto's, zoals wormen en emelten namelijk makkelijker te bereiken. Daarnaast zorgt een hoog waterpeil ervoor dat de grasgroei wordt geremd, waardoor het gras zeer geschikt is voor weidevogelkuikens. Een hoge grondwaterstand kan worden bereikt door het waterpeil te verhogen of het aanleggen van plas-drassituaties. Plas-drassituaties zorgen ervoor dat er een mozaïekpatroon van ondiepe en droogvallende plekken ontstaat, die een grote aantrekkingskracht hebben op weidevogels (5.1.2e et al., 2014).

In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de beoogde inrichting van het compensatiegebied.

Beoogde inrichting en beheer van het gebied

De compensatieopgave voor de grutto en velduil wordt in de gemeente Midden-Delfland in de provincie Zuid-Holland ingevuld. Het betreft drie aangrenzende agrarische percelen van circa 27 ha waarop een biologisch beheerregime plaatsvindt. Binnen het compensatiegebied worden verschillende 'inrichtingen' gerealiseerd om binnen het broedseizoen de verschillende levensfasen van de kuikens te bevorderen.

Onderstaand plan van aanpak geeft een beeld van het beoogde plan van aanpak en de invulling van de benodigde maatregelen.

Beoogde inrichtingsmaatregelen

In de basis wordt op de percelen natuurlijk graslandbeheer toegepast door middel van de inzet van koeien, kippen en schapen. Om de percelen beter geschikt te maken voor de grutto, velduil en weidevogels in het algemeen zijn verschillende inrichtingsmaatregelen opgesteld.

- ***Kavelpad***

Door de aanleg van een verbeterd kavelpad kan de weidegang verder toenemen omdat de achterste delen van het perceel beter bereikbaar worden. Dit is tevens bevorderlijk voor het creëren van een rustperiode voor weidevogels aan de zuidzijde en in de midden zone van de percelen.

- ***Vernatting***

De kern van het compensatiegebied wordt ingericht met plasdras. In het voorjaar wordt al sinds enkele jaren een plasdras ingericht. Deze zal worden geoptimaliseerd. Het streven hierbij is om in ieder geval 0,5 hectare "ribbel plasdras" te realiseren. Deze maatregel is zowel bevorderend voor het leefgebied van de grutto als voor aanwezige amfibieën. De aanwezige Bosmanmolen zal d.m.v. groot onderhoud en enkele aanpassingen geschikt worden gemaakt om in te zetten voor de inundatie.

Verhoging van het waterpeil zal bijdragen aan de geschiktheid van het gebied voor weidevogels, en ook positieve invloed hebben op het bodemleven. Een peilopzet van 0,20 meter wordt als inschatting aangehouden. In een later stadium wordt de exacte peilverhoging bepaald in overleg met het waterschap.

Om de afname van het waterbergend vermogen van het perceel op te vangen, zullen natuurvriendelijke oevers worden aangelegd, evenals slootdriesprongen en kopsloot verruimingen. Natuurvriendelijke oevers zullen worden aangelegd waar deze niet in stroomruggen vallen. De dammen binnen het watersysteem van de locatie zullen van

duikerbuizen met een diameter van 600mm worden voorzien ter bevordering van de doorstroming.

Om het in- en uitlaatsysteem van water goed in te kunnen zetten voor het verhogen van het waterpeil en voor in de zomer wanneer verdamping optreedt, zal deze geoptimaliseerd worden. Zo kan het vervangen van de aanwezige schuifafsluiter door een overstortstelsysteem de efficiëntie verhogen. Op welke wijze de optimalisatie precies zal worden uitgevoerd, wordt op een later moment uitgewerkt in samenspraak met het waterschap. Daarnaast zal ook de aanleg van een klein helofytenfilter nader worden uitgewerkt. Deze is nodig omdat de waterkwaliteit binnen de percelen van betere kwaliteit is dan het omgevingswater. Dit helofytenfilter zal direct achter de inlaat worden aangelegd om het water te zuiveren voordat dit het weidevogelgebied instroomt.

- **Kruidenrijk grasland**

In de graslanden zullen kruidenbanen worden ingezaaid. Deze zaadmengsels worden d.m.v. maatwerk samengesteld om te voorkomen dat gebiedsvreemde soorten worden ingezaaid. De banen worden tweemaal, rond half juli en half augustus, gefreesd en begin september zal het mengsel worden ingezaaid. Er worden drie kruidenmengsels gemaakt: voor vroege maaipercelen, voor percelen met uitgestelde maaidata voor en beweidingspercelen.

- **Predatie**

Om predatoren af te weren, worden maatregelen genomen om deze buiten de percelen te houden. De percelen zijn omsloten door een brede sloot waardoor vossen moeilijk toegang hebben tot de polder. De buitenhekken op dammen en perceeltoegangen worden voorzien van rasters en hekken met een fijnmazig raster. Tijdens het broedseizoen worden twee dammen afgesloten met elektrisch gaas. Daarnaast wordt onder het hek een betonplaat geplaatst en een smalle rubberen sleepstrip gemonteerd om grondpredatoren zoals vos en kat te weren. Ook in aan te planten struweelhagen en op loopplanken over sloten zullen rasters worden geplaatst.

Het eerste jaar zal er door middel van wildcamera's gemonitord worden op de aanwezigheid van vossen. Als uit de monitoring blijkt dat de vos in de percelen voorkomt worden er maatregelen ingezet. Rondom het gebied wordt een vossenraster geplaatst, dat bestaat uit gegalvaniseerde palen en een 'smartfence' (4 draden boven elkaar) die grotendeels door de sloot/watergang loopt en daarbij soms over de dam loopt. Zie Bijlage I voor een foto van een vossenraster. Daarnaast kunnen er vangkooien voor zwerfkatten worden geplaatst.

Beoogde beheermaatregelen

Bovengenoemde inrichtingsmaatregelen hebben allen betrekking op éénmalige inrichting van het gebied. Om kwalitatief goed weidevogelgebied te realiseren, zijn echter ook jaarlijkse beheermaatregelen benodigd. Weidevogels geven voorkeur aan één open aaneengesloten gebied waar de percelen goed op elkaar aansluiten. Een optimaal weidevogelgebied bestaat uit een mozaïek van variatie in beweiding en verschillende maaidata met een omvangrijk areaal kruidenrijk grasland en uitgestelde maaidatum, plasdras en hoog waterpeil (Factsheet Weidevogels, Boerennatuur). Door toepassen van mozaïekbeheer is er voldoende voedsel en beschutting gedurende het hele broedseizoen.

Mozaïekbeheer zorgt ervoor dat de ruimtelijke verdeling van het beheer verbeterd en betreft een mix van maatregelen bestaande uit bemesting en kruidenrijk grasland, vernatting, beweiding, maaien, en predatiebeheer. Om mozaïekbeheer goed uit te voeren, moeten deze maatregelen in samenhang met elkaar worden uitgevoerd. Belangrijk hierbij is dat op een perceel elk jaar hetzelfde beheer wordt uitgevoerd: elk van de percelen (binnen het compensatiegebied) dient een eigen beheermaatregel te hebben. Een beheermaatregel op het plasdrasperceel moet

namelijk anders worden ingevuld dan een beheermaatregel op het naastgelegen kuikengrasland. Doordat de percelen aaneengesloten liggen binnen het gebied, kunnen de jonge grutto's alle percelen bereiken en is er ook keuzevrijheid. Het kruidenrijke grasland zal dienen als opgroeigebied voor de kuikens en ligt aansluitend op het plasdras gedeelte. Het grasland bestaat uit verschillende gras- en kruidensoorten en is van belang voor opgroeiende grutto's, omdat het schuilmogelijkheden tegen predatoren biedt voor de kuikens en daarnaast voldoende voedsel biedt.

Hieronder worden de verschillende maatregelen nader toegelicht.

- **Bemesting en kruidenrijk grasland**

De mate van bemesting bepaalt onder andere de mate van kruidenrijkdom binnen een perceel. Over het algemeen zorgt een laag bemestingsniveau voor hogere diversiteit aan kruiden en andere grassoorten in het grasland. Op die manier ontstaat er een open en gevarieerde vegetatiestructuur met een hoger voedselaanbod (meer grote insecten) en betere doorwaadbaarheid voor weidevogelkuikens (Factsheet weidevogels, BoerenNatuur). In de huidige situatie wordt beperkt bemest (circa 60% van de mogelijke aanwending in Nederland).

- **Vernatting**

Een hoog waterpeil is gunstig voor weidevogels, derhalve wordt de kern van het compensatiegebied ingericht met plasdras. Hierdoor ligt het waterpeil enkele weken of maanden op 0 tot 20 cm boven het maaiveld met een ribbelstructuur van ondiepe en niet-droogvallende plekken. Er is reeds een gedeelte greppelplasdras aanwezig op een van de percelen. Het beoogde plan voorziet in de realisatie van in elk geval 0,5 hectare plasdras door middel van het uitdiepen van lage delen en de inzet van de aanwezige Bosmanmolen.

- **Beweiding**

In het voorjaar (tot ca. april) en najaar wordt een gedeelte van de omliggende graspercelen rondom het plasdrasgebied beweid. Extensieve beweiding zorgt voor variatie in vegetatiestructuur, voorkomt te hoge grasgroei en zorgt er daarnaast voor dat er kleine hoogteverschillen komen binnen het perceel, zoals pollen en trapgaten. Hier komen weidevogels graag, aangezien het de nestgelegenheid (meer pollen die kunnen dienen als nestplaats) en de voedselsituatie (aantrekken en beschikbaarheid van insecten) vergroot. Verder kan de aanwezigheid van vee zorgen voor bescherming tegen (grond)predatoren. Als beweiding plaats vindt in de kruidenrijke grasland gedeelte is een snelle doorloop van belang zodat niet alle kruiden worden weg gegraasd of vertrapt.

Voorbeweiding, vóór de rustperiode van de weidevogels, vertraagt de grasgroei, en bevordert de ontwikkeling van de percelen richting kruidenrijk grasland. Van belang hierbij is dat dient te worden voorkomen dat beweiding tijdens de vestigings- en nestelfase leidt tot nestverlating.

- **Maaien**

Het kruidenrijke grasland gedeelte wordt bij een eerste maaisnede niet gemaaid. Als een tweede maaisnede wordt uitgevoerd kan het kruidenrijke gedeelte meegenomen worden. Door het schudden zullen zaden zich verspreiden.

Langs het kavelpad wordt de ingezaaide kruidenbaan niet gemaaid en zeer beperkt begraasd, wat bijdraagt aan een grote toename van insecten in het gebied.

Binnen een gedeelte van de percelen wordt uitgesteld maaibeheer toegepast. Dit wordt niet in het gehele gebied gedaan, aangezien een variatie binnen het gebied noodzakelijk is. Dit zorgt voor

meer diversiteit in foerageer- en schuilgebied, en is nodig om maatwerk te leveren op te snel groeiende percelen. Ook zorgt vroegtijdig maaien in het voorjaar op een perceel met enige kruiden voor een bevordering van de kruidenrijkdom en variatie binnen het gebied. Wel dient uiteraard rekening te worden gehouden met eventueel aanwezige nesten en kuikens van de grutto en mogen deze nesten nooit worden uitgemaaid.

- **Predatiebeheer**

In aanvulling op de investeringsmaatregelen om predatoren af te weren, dient tijdens het beheer een vorm van nestbescherming en predatiebeheer plaats te vinden. Dit betreft een overkoepelende maatregel. De toepassing van dit beheer is onder andere afhankelijk van de maaidatum en de aanwezige predatoren. In elk geval kan er een vossenraster en/of vangkooi voor zwerfkatten worden geplaatst. Ook zou er, mits noodzakelijk, een beheermaatregel kunnen worden opgesteld voor aanwezige kraaien. De aanwezigheid van predatoren zal door middel van wildcamera's in elk geval in het eerste jaar gemonitord worden. Het predatiebeheer zal op basis van de monitoringsdata worden afgestemd.

Kosten en tijdsplanning

De kosten van de inrichtingsmaatregelen en de beheermaatregelen voor weidevogels worden in de basis gedragen door initiatiefnemer van het windpark, tenzij deze maatregelen gedekt worden door een investeringssubsidie. Voor de realisatie van het windpark is een overeenkomst met betreffende grondeigenaar afgesloten gedurende de looptijd van het windproject, afdoende voor de instandhouding van het weidevogellandschap gedurende minimaal 20 jaar.

Onderstaande indicatieve kostenraming is samen met betreffende agrarisch ondernemer opgesteld.

- Kosten pachten van de gronden + beheervergoeding voor boer/grondeigenaar voor 20 jaar:
 - Gemiddelde kosten van 1 hectare kuikenland betreft €2.100,- per hectare. Kosten voor 12,5 ha zijn €26.250,- per jaar. Voor 20 jaar betreft dit: € 525.000,-
- Jaarlijkse beheerkosten van 12,5 hectare door grondeigenaar, voorlichting en controle op uitvoer van beheer (uitgevoerd door grondeigenaar)
- Kosten voor de aanleg van o.a. (meerdere) pompen en (vee)rasters in het projectgebied, het inzaaien van kruidenrijk grasland, aanplanten van struiken en overige aanlegwerkzaamheden zoals beschreven in het inrichtingsplan. Dit zijn ook eenmalige kosten om de plasdras situatie te realiseren en betreffen niet productieve investeringen: maximaal €197.000,- (voor volledige areaal van grondeigenaar, al dan niet te subsidiëren).

De afspraken zijn in een overeenkomst vastgelegd, waardoor uitvoering zeker wordt gesteld. Initiatiefnemer heeft tezamen met grondeigenaar een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waar alle afspraken ten aanzien van inrichting, beheer en monitoring zijn vastgelegd.

De compensatiemaatregelen voor de weidevogel grutto zullen gereed zijn voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden van de windturbines. De verwachting is dat de bouwwerkzaamheden in 2027/2028 plaatsvinden en de oplevering van de windturbines plaatsvindt in 2028/2029.

Conclusie

Door de realisatie van de windturbines van windpark Rijnenburg en Reijerscop treedt verlies aan leefgebied van weidevogels velduil en grutto op. Dit verlies treedt op door fysiek ruimtebeslag van de windturbines en de verstorende effecten van de windturbines in de gebruiksfase. Een effect op de gunstige staat van instandhouding van grutto en velduil kan volledig worden uitgesloten door compensatiemaatregelen. Door het volledige verlies aan leefgebied te compenseren worden overtredingen van verbodsbepalingen (art. 3.1 lid 4 en 5 Wnb) voorkomen. De compensatieopgave voor het leefgebied van grutto en velduil bedraagt 12,5 hectare.

Op basis van het beleid van de Provincie Utrecht dient de compensatie plaats te vinden binnen een weidevogelkerngebied en binnen één van de (in het Aanvalsplan Grutto aangewezen) kansrijke gebieden binnen of buiten de Provincie Utrecht. Een van deze kansrijke gebieden is gelegen in Midden-Delfland. De compensatieopgave zal worden ingevuld in samenwerking met een agrarisch ondernemer in deze regio.

Het doel van de compensatie is om optimaal weidevogelgebied en kuikenland voor de grutto en velduil te creëren. Essentieel voor grutto kuikens is dat alle levensfasen binnen één aaneengesloten gebied kunnen plaatsvinden. Bij de locatiekeuze is dus gezocht naar één aaneengesloten gebied van minimaal 12,5 hectare, waardoor aan bovenstaande wordt voldaan. De locatiekeuze is gevallen op drie aaneengesloten percelen van in totaal 27 ha.

Een ander belangrijk onderdeel van het beleid is dat binnen de weidevogelbegrenzing ook eisen worden gesteld ten aanzien van de aanwezigheid van zwaar beheer en plas-drassen. De beste compensatie wordt geleverd door het realiseren van samenhangende weidevogelgebieden met een goede inrichting en adequaat beheer. De samenwerkingspartner heeft onderzoek laten uitvoeren naar hoe de locatie optimaal ingericht kan worden met plas-dras en kwalitatief kuikenland. Het beoogde compensatiegebied zal daarom voldoen aan:

- voldoende mate van openheid en rust voor de grutto;
- voldoende (beschermde) nestgelegenheid en predatorenafweer;
- voldoende kuikenland bestaande uit plas-dras en kruidenrijk grasland;
- voldoende voedselvoorziening.

De afspraken tussen initiatiefnemer en de agrarisch ondernemer zijn in een overeenkomst vastgelegd, waardoor uitvoering zeker wordt gesteld.

Bijlage I – Foto vossenraster

Bronnenlijst

1. [5.1.2e] & [5.1.2e], 2023. Natuurtoets Energielandschap Rijnenburg, Utrecht. Achtergrondrapport natuur voor plan- en projectMER. Rapport 22-126. Waardenburg Ecology, Culemborg.
2. [5.1.2e], [5.1.2e], [5.1.2e], [5.1.2e], 2014. Een explosie van Veldmuizen, een invasie van broedende Velduilen in Friesland in 2014.
3. [5.1.2e] & [5.1.2e], 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
4. [5.1.2e], [5.1.2e] & [5.1.2e], 2011. Windkraft - Vögel - Lebensräume. Ergebnisse einer siebenjährigen Studie zum Einfluss von Windkraftanlagen und Habitatparametern auf Wiesenvögel. Arsu GmbH, Oldenburg.
5. [5.1.2e] & [5.1.2e], 2014. 13 Jahre später - wie entwickeln sich die Wiesenvogelbestände im Windpark Hinrichsfehn? Positionen 06/2014. Arsu GmbH, Oldenburg.
6. [5.1.2e] & [5.1.2e] 2005 Kwaliteitscriteria voor weidevogelgebieden met toetslijst. A&W-rapport 412 [5.1.2e] & [5.1.2e], Veenwouden

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	8, 9, 15